מראה יחזקאל על התורה — ויקהל

ויקהל משה כו' ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות, ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון כו', הדקדוקים רבו במקרא זה חדא למה כתב אלה הדברים לשון רבים והול"ל זה הדבר כדלקמן, ועוד למה כתב לעשות והול"ל לאמר כי שביתת שבת אין בו מעשה, ועוד שכתב תעשה בצירי לשון מתפעל, ועוד מה שכתב יהיה לכם קודש והול"ל יהיה שבת, וגם מה שכתב שבת שבתון לשון כפל.

והענין הוא דאדם לעמל יולד, אשרי מי שעמלו בתורה, כל הדברים יגיעים שהכל נקרא עמל ויגיעה בין פועל או אומן או שכיר או סוחר, וגם עבודת הקודש התורה והתפלה נקראים עמל ויגיעה כמ"ש (מגילה ו:) יגעתי ומצאתי כו' ופעולת את אלקי וכדומה, ומבואר שכל דבר צריך מנוחה, אמנם יש חילוק בין ב' הפעולות הללו ובין המנוחה שאחריהם, דהיינו שפעולת ועבודת האדמה אינו מצוה ועושה משא"כ העובד עבודת הקודש הוא מצוה ועושה כמ"ש (בראשית ב טו) לעבדה ולשמרה, ודרשו [זוה"ק ח"א כ"ז ע"א] לעבדה במצות עשה ולשמרה במצות לא תעשה, וגם יש חילוק בין המנוחה שלהם דהיינו שהעמל בעבודת האדמה יגיע אליו המנוחה אחר העבודה ועייפות, משא"כ העובד עבודת הקודש שהיא בעצמה תקות המנוחה וכמ"ש [אבות פ"ד יז] יפה שעה אחת בתורה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי עולם הבא, שתענוג העבדות הוא בעצמו קבול שכר, וכמאמרם ז"ל (ברכות יז.) עולמך תראה בחייך, ואמרו (ברכות סד.) תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל, הנה כי כן המנוחה והיגיעה באים כאחד, נמצא שכל השבוע שבת אצלם.

ובזה יתיישב מה שיתפלא לכאורה דהתורה קדמה לעולם, וא"כ אם לא חטא אדה"ר לא היינו צריכים לשום טורח ועבדות לצורך פרנסה, וא"כ האיך היה נוהג מצות שמירת שבת, אבל הוא הדבר שבוודאי גם עכשיו הוא כן אצל הצדיקים הקדושים שמלאכתם נעשית ע"י אחרים ואין חילוק להם בין שבת לחול רק באתערותא דלעילא שיש בשבת השראת הקדושה יותר מבחול, וע"כ נקרא שבת שבתון שהוא כפל ומכופל משל חול, ונקרא שבת לה' שעיקר השביתה תלוי בהקדושה ששופע מלמעלה, אבל באדם אין חילוק רק במה שמכין את עצמו וכמ"ש אשר ישמרו את שבתותי שפירשוהו לשון המתנה.

וזה שאמר הכתוב אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות, ר"ל מה שהאדם מצוה ועושה כמ"ש לעבדה ולשמרה הם רק דברים, כמ"ש (דברים ל יד) בפיך ובלבבך לעשותו, וביאר הדבר יותר כי ששת ימים תיעשה מלאכה שגם בששה ימים של חול תהיה המלאכה נעשית ע"י אחרים, ואין חילוק בין חול לשבת רק מה שביום השבת יהיה לכם קודש כמ"ש בתפלה המנחיל מנוחה לעמו ישראל

בקדושתו ביום שבת קודש, והיינו כי שבת שבתון לה' שכפל השביתה שהיא בשבת היא לה' ומשמיא מקדשי ליה ודו"ק.

ובזה מבואר מה שאמרו חכמינו ז"ל (שבת קיח:) אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין, שאפילו ימות החול היה אצלם בחי' שבת והשבת היה כפול בחי' שבת שבתון והיינו שני שבתות, בודאי אין שום אומה ולשון יכולה לשלוט בהם. (מב"ה). ובזה יתפרש מ"ש במדרש מעולם לא זזה וכו' אפילו בשבת של חול היינו כהנ"ל.

חידושי אגדה לברית מילהויקהל כו', במדרש לכפר על ויקהל העם על אהרן כו', גם צריך להבין מה שפירש"י שהיה למחרת יום הכפורים מה מלמדינו בזה, גם צריך להבין זה הדבר אשר צוה ה' לאמר דהול"ל לעשות, אבל הענין דבמלאכת המשכן לא הוצרכו לשום מלאכה שהיה נעשה מעצמו רק הדבור וכמ"ש ע"פ והמלאכה היתה דיים כו' שהעיקר היה רק לחשוב מחשבות, וכמו כן בענין מצות ברית מילה נתקשו [תנחומא פרשת תזריע] האיך יהיה חסרון בבריאת האדם שיצטרך המוהל להשלימו, והתירוץ לזה שע"י מילת בשר זוכה הילד למילת ערלת הלב לתורה וליראה, וע"כ צריך המוהל לעשות בכוונת הלב כמ"ש בספרים, וע"כ נקרא ברית שלום שע"י המילה מקבלין עול מלכות שמים, ואין השכינה שורה רק כשיש אחדות ושלום שהוא דבר התלוי בכוונת הלב ובמחשבה, וע"כ לענין המשכן שתשרה שכינה ביניהם היו צריכין לאחדות ועי"כ נתכפר להם מעשה העגל כמ"ש חבור עצבים אפרים הנח לו אפי' עע"ז כו' [ב"ר פל"ח ו], וז"ש ויקהל משה שהקהלה זו, לכפר על ויקהל העם על אהרן במעשה העגל, וז"ש פירש"י שהיה למחרת יום הכפורים שכלם באחדות.